

Villa San Michele vid ruinens brant?

Hur jag av en slump upptäckte Villa San Michele

Att Axel Munthes berömda villa ligger vid ett stup nedanför ruinen av Barbarossaborgen vet alla i Sällskapet San Michele. Få svenskar har dock besökt villan och få har läst *Boken om San Michele*. Jag hade inte gjort det då jag i mitten av 1990-talet arbetade på Finansdepartementet med att avveckla statliga anslagsstiftelser.

Det finns tusentals statliga myndigheter och stiftelser. För 20 år sedan hade vi inte datorer med sökfunktioner, så för att ta reda på vilka stiftelser staten finansierade var jag tvungen att läsa budgetpropositionen sida för sida. Detta krävde många koppar kaffe. Då jag den 1 april 1995 efter flitigt läsande hade kommit till *Utgiftsområde 14:7; Anslagspost D17* nickade jag till och spillde ut kaffe på "Nådiga Luntan". Det blev en ful fläck på Svenska Institutet i Rom. Några droppar kaffe hamnade också på Stiftelsen San Michele.

Detta var förfärligt. Budgetpropositionen hade jag nämligen lånat på kanslihusets bibliotek. Att köpa en egen budgetproposition var det inte tal om. Det var hårda tider. Räntan var uppe i 500 %, arbetslösheten var hög och finansministern ville spara 120 miljarder kr.

Genom mitt slarv hade jag nu förstört statlig egendom till ett värde av 120 kr. Jag rusade upp till min chef och visade honom den förstörda sidan i budgetpropositionen. Finansministern tittade ilsket på mig, men då jag förklarade att Svenska Institutet hade en värdefull fastighet i Rom och en villa på Capri sken han upp. Jag beordrades att resa ned till Italien för att sälja hela rasket för 120 mkr.

Min italienska resa

Det var en vacker vårdag då jag landade i Rom. På flygplatsen var det ingen som mötte mig. Ambassadören var på semester. Jag fick dock lift till *Piazza di Spagna* av intendenten för Keats hus och där fick jag sova över. I byrålådan i sovrummet låg det en massa gamla handskrivna *Bref och skisser* från 1909, som en tidigare hyresgäst, "Puck", hade glömt kvar. Dessa slängde jag.

Spanska trappan med Keats hus till höger på bilden

Nästa morgon tog jag en promenad genom *Villa Borghese* upp till Rominstitutet. Där blev man förvånad då jag dök upp. Jag blev dock väl mottagen av institutets chef professor Carl

Nylander, som berättade om institutets verksamhet. Med entusiasm föreläste han om Etruskernas historia och om den Protestantiska kyrkogården i Rom; allt medan jag inspekterade Tengboms byggnad, Carl Malmstensmöblerna, Prins Eugènes tavla *Molnet* och övrigt lösöre, som skulle kunna avyttras.

Även på Villa San Michele blev jag väl mottagen av intendenten Erdeös. Han berättade hur han från morgon till kväll slet med fastighetsunderhållet, så att Villa San Michele skulle lysa vitare än alla andra byggnader på Capri. Erdeös berättade också att han var orolig för att maffian skulle ta över San Michel. Alla kända maffiafamiljer, utom Cotinis, har sommarresidens på Capri. Erdeös avslöjade att han just hade fått sparken som intendent för Villa San Michele. – Det var ju utmärkt för då skulle vi slippa att betala avgångsvederlag till honom, om vi sålde fastigheten till Contini.

Hur jag snubblade över Boken om San Michele

På tåget tillbaka till Rom blev jag uppvaktad av en av Continis torpeder. På knagglig engelska förklarade han att Contini var beredd att betala 50 000 000 000 lire för Villa San Michele.

I Rom hade Ola Ullsten återkommit från sin semester. Att han inte hade känt till mitt besök skyllde ambassadören på den långsamma italienska postgången, men han bjöd nu in mig till residenset. Rominstitutet kände Ullsten väl till. Institutet var mycket användbart för ambassadens verksamhet i Italien. Eftersom intresset för arkeologi är stort i Italien, kunde man genom anordna mottagningar på Rominstitutet knyta viktiga kultur- och näringslivskontakter. Ullsten visste att det fanns en svensk kulturinstitution på Capri, men han hade inte besökt Villa San Michele.

Ambassadör Ola Ullsten

Då jag lämnade residenset slog jag ut armarna och sade att ambassadören var välkommen hem till mig. Min yviga gest fick dock allvarliga konsekvenser. Jag råkade slå ned en antik byst av kejsare Nero, som stod som bokstöd. Bysten och ett antal böcker trillade ned på golvet. Förfärad försökte jag att fånga upp Nero, men jag snubblade jag över en bok och bysten krossades. Ullsten tog dock det hela lugnt. Han sade: "Det var för väl att vi blev av med det gamla odjuret. Han påminner mig nämligen om Silvio Berlusconi, som på sina TV-kanaler dagligen visar lättklädda damer och bjuder folket på teater och skådespel. Måtte han inte en dag bli premiärminister." – Ullsten tog upp den bok som jag hade snubblat över. Han sade: "Ta gärna med den. Den har bara stått här och samlat damm."

På tunnelbanan hem till Keats hus såg jag vad det var för bok, som jag hade snubblat över. Det var en första upplaga daterad 29/4 1930 av *Boken om San Michele*. När jag kom upp på rummet sprättade jag upp Axel Munthes bok och började läsa. Den natten sov jag bara tre timmar.

Hur Rominstitutet och Villa San Michel överlevde "Kartoffelkuren"

Jag hade under mitt blyxtbesök i Italien konstaterat att verksamheten både vid Rominstitutet och Villa San Michel fungerade väl. Hemma i Stockholm förklarade jag för mina uppdragsgivare att de var stiftelser och således inte statens egendom. När jag berättade att Stiftelsen San Michele klarade sig utan statliga bidrag, gav Finanssen upp tanken på att sälja fastigheten. Nu var också 1990-talets "kartoffelkur" över och man behövde inte spara ytterligare 120 miljarder.

Självfallet gillade inte Contini den vändning som min italienska affär hade tagit. Det problemet löste jag dock elegant genom att be den nye intendenten Anne-Marie Kjellander att låna ut Villa San Michele till Contini under Jul och Nyår. Det gjorde hon gärna och det var något som båda parter vann på.

Anne-Marie Kjellander – intendent på Villa San Michele

Då Contini var på Villa San Michel tillsammans med sina släktingar och vänner, stals inga antikviteter. Kjellander kunde i lugn och ro fira en lång julhelg hemma i Sverige. Personalen på Villa San Michele var instruerade att visa Contini respekt och alltid uppträda mot hans gäster på ett sådant sätt, att ingen förstod att gangsterbossen bara hade fått låna Villa San Michele.

Contini – en av Camorrans ledande bossar

Det hela fungerade bra ända fram till 2003. Då arresterades Contini som en av de mest efterspanade gangsterbossarna i Italien. Men innan gripandet av Contini hade hans nye hyresvärd Cottino tillträtt som intendent på Villa San Michele.

Peter Cottino – ny intendent på Villa San Michele

Hur Inga-Britt Ahlenius och Riksrevisionsverket överlevde

År 1996 arbetade jag på Riksrevisionsverket (RRV). Det var ett besvärligt år för verket och dess generaldirektör Inga-Britt Ahlenius, eftersom man hade räknat fel på RRV:s

medelsförbrukning för det förlängda budgetåret 1995-96. Våra pengar började att ta slut redan i oktober. Därför blev Inga-Britt glad då jag berättade för henne att jag skulle ta tjänstledigt tre veckor och åka ned till Capri.

Inga-Britt Ahlenius – f.d. generaldirektör på RRV

Det blev tre intensiva oktoberveckor. På Villa San Michele skrev jag min första bok. Samtidigt förberedde jag en utbildning om den nya stiftelselagen. Statliga myndigheter förvaltar stiftelser med ett sammanlagt värde på ca sex miljarder kronor. Tack vare den inspirerande miljön och arbetsron på Capri fick jag både ihop min bok och ett bra kursprogram. RRV fick in 250 000 kr för kursen. Vi hade nästan inga kostnader för den, så det blev ett välbehövligt bidrag till RRV:s budget. Verket överlevde 1996. Inga-Britt Ahlenius kunde hanka sig fram som generaldirektör ända fram till den 1 juli 2003, då regeringen genom att lägga ned RRV till slut lyckades bli av med både henne och revisionsdirektören Lars Markstedt.

Det är klart att jag skämdes över att jag lurade myndigheterna att betala skyhöga avgifter för min kurs, men nöden har ingen lag. I vår översyn av stiftelser ingick *En-bok-för-alla*. Där var man på hugget och förlaget gav 1996 ut *Boken om San Michele* i nytryck. Jag köpte för egna pengar 200 exemplar av *Boken om San Michele*, som kursdeltagarna fick med sig. Många skrev och tackade för boken och jag blev även inbjuden till Westerlundssällskapets 30-årsjubileum i Enköping.

Doktor Ernst Westerlund – Axel Munthes läromästare?

När Axel Munthe studerade medicin i Uppsala var han sjuk och klen. Han kom då i kontakt med stadsläkaren i Enköping Ernst Westerlund, som hade studerat gynekologi i Uppsala en generation tidigare. Det var inom detta område som Munthe lade fram sin doktorsavhandling.

Ernst Westerlund blev känd efter en lyckad operation, men det var som nervläkare han blev riktigt berömd. Westerlund botade patienter som andra läkare misslyckats med. Medan andra läkare avfärdade patienter som inbillningssjuka, tog Westerlund sig an dem och tog deras lidande på allvar. Han förstod sambandet mellan kropp och själ. Efter en noggrann undersökning kunde han snabbt ställa diagnos och bestämma behandling.

När ryktet om Enköpingsdoktorn började spridas kom patienter från hela Sverige och även från utlandet. Westerlund kallades för *underdoktor*. Ett sätt att återfå patienternas hälsa var att sätta dem i arbete. Han sade: *Vi får arbeta, och inte bara det, vi **skall** arbeta!* Genom att använda ordet **vi** markerade Westerlund att han involverade patienten i behandlingen. Westerlund grundade en vävarstuga, dit han skickade både kvinnor och män. En grevinna fick skicka hem sin kammarjungfru och sköta påklädningen själv; hon kunde också ordinerats att

diska på stadshotellet. En man, som var rädd för att dö, fick arbeta som snickare åt en begravningsentreprenör.

Enköpingsläkaren Ernst Westerlund

Axel Munthe behandlade överklasskvinnor i Paris och Rom enligt Ernst Westerlunds metod. Överklasskvinnorna saknade på 1800-talet skäl att arbeta eller studera, men de drömde om ett annat slags liv. Munthe såg denna längtan och liksom sin läromästare ordinerar han promenader och arbete. Grevinnan, Damen med dockorna, Mamsell Agata och Miss Hall, alla får något att göra.

Sjukskrivningarna ökar och i dag är psykiska sjukdomar den vanligaste diagnosen. För att bryta långtidssjukskrivningar och få människor åter i arbete satsar man idag stora pengar på så kallad arbetslivsinriktad rehabilitering. Ernst Westlund var före sin tid med detta, men få känner till hans och Axel Munthes banbrytande insatser. Det vill vi ändra på!

Framtiden för San Michele

Axel Munthe oroade sig för hur det skulle gå med hans Villa San Michele. Tack vare Josef Oliv gick det dock bra i början. Munthes bostad blev ett museum, där tusentals människor årligen strömmar förbi, numera dock ofta anförda av egna guider som inte vet något om Axel Munthe och hans liv. Men antalet besökare på museet minskar.

Sveriges ekonomi är för tillfället god. Risker för att Sverige skall hamna i samma situation som Grekland är liten. Vi behöver inte oroa oss för att EU, ECB och IMF dyker upp och kräver att svenska staten, som villkor för ett nödlån på 120 miljarder kronor, säljer Rominstitutet och Villa San Michele. Men det är en illusion tro att svenska staten genom ökade statsanslag kommer att hålla liv i Villa San Michele – ett svenskt museum på Capri – som färre och färre svenskar besöker.

Staffan de Mistura – blivande intendent på Villa San Michele

I år tillträder Staffan de Mistura som ny intendent på Villa San Michele. En uppgift för honom blir att vända utvecklingen och få folk från hela världen att besöka Villa San Michele. Biljettintäkterna är ju basen för verksamheten.

Men enligt min mening räcker det inte, utan om San Michele på Capri skall överleva krävs det att minnet av författaren Axel Munthe, den mystiske Munthe, hålls levande. Även om Axel Munthes litterära betydelse anses vara ringa blev *Boken om San Michele* en succé och en av 1900-talets mest lästa. I Munthes bok framställs Capri som en tillflyktsort undan den moderna överkligheten i Europa. Munthes dröm om Capri fascinerar än!

Hur kommer det att bli på 2000-talet? Vi matas idag med amerikanska serier som handlar om seriemördare och filmer som blir allt våldsammare. Också våra egna författare, t.ex. Stieg Larsson och våra TV-serier, t.ex. *Bron*, spekulerar i våld.

Capri ligger i den våldsutsatta Neapelregionen. Jag vill att Villa San Michele skall förbli en tillflyktsort undan den moderna överkligheten och att fler författare skall komma dit och skriva roliga och positiva böcker. Jag hoppas att folk kommer att tröttna på våldsfilmerna och seriemördare. Våra långtidssjuka patienter mår bättre av att läsa *Boken om San Michele*. Jonas Jonasson framgång med *100-åringen* visar att många längtar efter att läsa roliga böcker. Vi blir allt äldre och får vi mer tid att läsa. Faktum är att läsandet ökar och allt fler e-böcker ges ut. Det är billigt att publicera i e-böcker och i dem kan man enkelt lägga in vackra bilder. Från Villa San Michele och Capri finns många vackra vyer. Så länge Sällskapet San Michel lever vidare och nya generationer återupptäcker och inspireras av Axel Munthe kommer Villa San Michele att stå kvar stabilt på ruinens brant.

Lars Markstedt